

Stand van zaken van het Persoonlijke Assistentiebudget in Vlaanderen, Brussel en Wallonië

2010

Jos Huys
Wetenschappelijk medewerker
K.U.Leuven

INHOUDSOPGAVE

1.	Wie komt in aanmerking voor het persoonlijke assistentiebudget?	5
1.1.	Vlaanderen	5
1.2.	Wallonië	6
1.3.	Brussel	8
2.	Hoe wordt het bedrag van het persoonlijke assistentiebudget bepaald?	9
2.1.	Vlaanderen	9
2.2.	Wallonië	11
2.3.	Brussel	14
3.	Waarvoor kan het persoonlijke assistentiebudget worden ingezet?.....	15
3.1.	Vlaanderen	15
3.2.	Wallonië	18
3.3.	Brussel	19
4.	Ondersteuning van budgethouders	20
4.1.	Vlaanderen	20
4.2.	Wallonië	21
4.3.	Brussel	21
5.	Recapitulatie en conclusies	22
5.1.	Doelgroep	22
5.2.	Toekenning van het budget.....	22
5.3.	Besteding van het budget.....	22
5.4.	Ondersteuning van budgethouders	23
5.5.	Conclusies	23

VOORWOORD

Het is voor mij een hele eer om voor u een balans te mogen opmaken van het persoonlijke assistentiebudget anno 2010 in België.

In 2000, exact tien jaar geleden, kende het PAB, het Persoonlijke Assistentie Budget, in Vlaanderen zijn grote doorbraak met het Decreet Swennen van 17 juli 2000¹ en het eerste PAB-Besluit van de Vlaamse regering van 15 december 2000². Thans zijn er in Vlaanderen bijna 2.000 budgethouders³ die met een PAB zelf sturing geven aan hun eigen ondersteuning of aan de ondersteuning van de persoon met een handicap, waarvoor zij als wettelijke vertegenwoordiger optreden. De uitgaven voor PAB vertegenwoordigen nu ongeveer 5% van de statutaire uitgaven van het VAPH, het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap.

Nu, in 2010, gaan de eerste 75 Waalse budgethouders van start met hun BAP (Budget d'Assistance Personnelle), en dit op grond van het Besluit van de Waalse Regering van 14 mei 2009 betreffende de voorwaarden van toekenning van het budget inzake persoonlijke bijstandsverlening⁴. Daarvoor werd een budget van 800.000 euro voorzien, dit is ongeveer 0,15 % van de jaarlijkse uitgaven van het AWIPH, l'Agence Wallonne pour l'Intégration des Personnes Handicapées.⁵ Het Waalse BAP heeft vooralsnog geen expliciete decretale rechtsgrond.⁶

¹ Decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 17 juli 2000 houdende wijziging van het decreet van 27 juni 1990 houdende oprichting van een Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap, met het oog op het invoeren van het persoonlijke-assistentiebudget, *B.S.* 17 augustus 2000. Inwerkingtreding op 1 december 2000. Wordt hierna afgekort als "PAB-Decreet". De bepalingen zijn thans terug te vinden in de art. 16 tot 19 van het Decreet van 7 mei 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, hierna afgekort als "VAPH-Decreet".

² B. VI. Reg. 15 december 2000 houdende vaststelling van de voorwaarden van toekenning van een persoonlijke-assistentiebudget aan personen met een handicap, *B.S.* 30 januari 2001. Inwerkingtreding op 1 januari 2001. Wordt hierna afgekort als "PAB-Besluit".

³ Art. 4, eerste lid, PAB-Besluit, zoals laatst gewijzigd door art. 1 van het B. VI. Reg. van 18 juli 2008, *B.S.* 29 oktober 2008, stelt de programmatie van het maximale aantal PAB's vast op 1.900. Eind november 2009 zijn er 1.740 actieve PAB-houders, zo blijkt uit een mededeling van de VAPH-administratie aan de ad hoc commissie PAB van 25 november 2009. Blijkens het Financieel Verslag van het VAPH voor het boekjaar 2008, 7 vertegenwoordigde het PAB 4, 04% van de statutaire uitgaven van het VAPH.

⁴ *B.S.* 1 juli 2009. Inwerkingtreding op 1 augustus 2009. Wordt hierna "BAP-Besluit" genoemd.

⁵ Blijkens het Rapport d'activités 2.008 van het AWIPH, 57, beliepen de statutaire uitgaven in 2008 iets meer dan 500 miljoen euro.

⁶ Als rechtsgrond voor het BAP-Besluit wordt verwezen naar diverse artikelen van het Decreet van het Waals Parlement van 6 april 1995 betreffende de integratie van gehandicapte personen, hierna "AWIPH-Decreet" genoemd, die de algemene opdrachten van het AWIPH omschrijven.

En in Brussel gaan 8 personen met een handicap onverdroten verder met de zelforganisatie van hun ondersteuning op, helaas, nog steeds experimentele basis.⁷

Een klein landje, ons België, met al drie verschillende stelsels van het persoonlijke assistentiebudget! Zonder u met technische details te overladen, zal ik voor u de essentiële kenmerken van deze drie stelsels nader toelichten, kritisch becommentariëren en er enkele persoonlijke conclusies uit distilleren, die nuttig kunnen zijn voor het debat dat vandaag bijzonder actueel is.

De timing van het Expertisecentrum Onafhankelijk Leven voor deze conferentie is inderdaad perfect. Het witboek van Vlaams Welzijnsminister Vandeurzen wil de krijtlijnen van het ondersteuningsbeleid van personen met een handicap voor het komende decennium vast leggen. En daaromtrent wordt momenteel heftig discussie gevoerd. Een beschrijving van de stelsels van directe financiering, zoals die thans in ons land reeds effectief bestaan, kan daarbij als ankerpunt bijzonder nuttig zijn.

⁷ Budget van 100.000 euro voor eerste pilootproject dat liep van juli 2007 tot november 2008. Zie de uitgave van ANLH ASBL, Un budget pour l'autonomie, rapport final, 25 novembre 2008, te consulteren op de website van het Expertisecentrum Onafhankelijk Leven, www.expertisecentrumonafhankelijkleven.be, wordt hierna afgekort als "Rapport BAP Bruxelles".

1. WIE KOMT IN AANMERKING VOOR HET PERSOONLIJKE ASSISTENTIEBUDGET?

1.1. Vlaanderen

Dat niet elke persoon met een handicap kiest voor een PAB, de assistentieformule die maximale verantwoordelijkheid aan de budgethouder verleent, heeft meer te maken met persoonlijke achtergrond (instellingsverleden, karaktereigenschappen, tevredenheid met bestaande situatie, enz...) dan met de medische kwalificatie van zijn handicap. In elk geval kan het niet dat van overheidswege het PAB slechts voor welbepaalde, medisch afgebakende, groepen van personen met een handicap als een keuzemogelijkheid wordt aangeboden⁸.

Het PAB-Decreet ligt volledig in lijn met deze visie en bevat geen enkele beperking van de doelgroep. De Memorie Van Toelichting vermeldt hieromtrent wat volgt:

"Om als begunstigde voor het persoonlijk assistentiebudget van het Fonds in aanmerking te komen moet de persoon met een handicap gerechtigde zijn in de zin van het decreet (van 27 juni 1990 houdende oprichting van het Vlaams Fonds). Bovendien moet de persoon met een handicap aan nog een voorwaarde voldoen: de budgethouder moet zelf de verantwoordelijkheid op zich nemen van de organisatie van de persoonlijke assistentie (...). Minderjarigen en personen die door hun mentale handicap niet zelf de verantwoordelijkheid kunnen dragen voor de organisatie van de hulp, laten zich vertegenwoordigen door een ouder of door een vertrouwenspersoon."⁹

Het PAB-Besluit heeft deze visie gerespecteerd door te bepalen dat voor een PAB in aanmerking komt al wie bij het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap (thans VAPH) wordt ingeschreven¹⁰ en krachtens de beslissing van de provinciale evaluatiecommissie in aanmerking komt voor bijstand tot sociale integratie¹¹.

Het PAB-Besluit voegt er wel aan toe dat, om voor een PAB in aanmerking te komen, de personen met een handicap bij een gemotiveerde aanvraag de verbintenis moeten voegen dat ze bereid zijn hun assistentie zelf te organiseren en moeten aantonen *"dat zij zich met een redelijke assistentie in hun thuissituatie kunnen handhaven. Onder thuissituatie wordt het verblijf verstaan buiten een door de overheid georganiseerde of gesubsidieerde voorziening."*¹²

⁸ A. Ratzka (ed.), 2004, "Model National Personal Assistance Policy." A project of the European Center for Excellence in Personal Assistance (ECEPA), www.independentliving.org/docs6/ratzka200410a.html

⁹ Parl. St. VI. Parl. 1999-2000, nr. 283/1, 4.

¹⁰ Overeenkomstig art. 20 van het VAPH-Decreet is dit decreet van toepassing op de personen met een handicap die op het ogenblik van hun aanvraag tot indicatiestelling, de volle leeftijd van vijfenzestig jaar nog niet hebben bereikt.

¹¹ Art. 2 § 1 PAB-Besluit.

¹² Art. 2 § 2 PAB-Besluit.

In principe dient de persoon met een handicap de voorziening te verlaten binnen de drie maanden na de toekenning van het PAB, maar uitstel kan worden verleend¹³. Het Vlaamse PAB werd aldus duidelijk gecreëerd als een alternatief voor de collectief georganiseerde ondersteuning.

Net als voor de door het VAPH collectief georganiseerde ondersteuning bestaat er evenmin voor het PAB een subjectief afdwingbaar recht. De werkelijke toekenningen van PAB's worden dan ook in grote mate bepaald door de budgettaire marges en de programmatische cijfers die door de Vlaamse Regering worden vastgesteld¹⁴, door de prioriteiten die worden vastgesteld door de Vlaamse Minister, bevoegd voor de bijstand aan personen¹⁵ en door een jaarlijks aantal PAB's die bij voorrang worden toegekend in het kader van de zgn. spoedprocedure voor personen met snel degeneratieve aandoeningen¹⁶.

In 2008 behoorde bijna de helft van de budgethouders tot de hoogste budgetcategorie. De keuze voor personen met een handicap met de hoogste ondersteuningsnood komt hier zeer sterk naar voor¹⁷.

1.2. Wallonië

Art. 7, eerste lid, van het BAP-Besluit bepaalt dat “het budget inzake persoonlijke bijstandsverlening bestemd is voor gehandicapte personen¹⁸ met een aanzienlijk beperkte autonomie” en preciseert vervolgens de beperkingen in de activiteiten van het dagelijks leven, de mobiliteit, het gedrag, de communicatie, de mentale functies, het huishoudelijk leven, en de sociale en vrijetijdsactiviteiten die tot de vaststelling van deze beperkte autonomie leiden.

Aan deze voorwaarden wordt voor de meerderjarige kandidaat-budgethouder geacht voldaan te zijn bij overlegging van een attest dat deze recht heeft op de integratietegemoetkoming van categorie 4 of 5 (of van medische attesten die zodanige tegemoetkoming kunnen

¹³ Punt 3 “Starten met uw PAB” van de *Richtlijnen aan de budgethouders*, www.vaph.be

¹⁴ Art. 18, eerste en zesde lid, evenals art. 19, 7° VAPH-Decreet; art. 1 § 2, evenals art. 4 PAB-Besluit.

¹⁵ M.B. 11 december 2009 houdende vaststelling van de voorwaarden van toekenning van een persoonlijke-assistentiebudget en beperking van de budgethoogte gedurende het eerste jaar van effectieve aanwending van het persoonlijke assistentiebudget, *B.S.* 25 januari 2010.

¹⁶ Art. 8bis PAB-Besluit.

¹⁷ VAPH Meerjarenplan 2010-2014, 63.

¹⁸ Overeenkomstig art. 1, 4° BAP-Besluit gaat het om de personen met een handicap die onder de toepassing vallen van het AWIPH-Decreet, derhalve met uitsluiting van de personen met een handicap die op het ogenblik van hun eerste vraag om tussenkomst de leeftijd van vijftien jaar hebben bereikt (zie art. 16 § 1 AWIPH-Decreet).

verantwoorden) en voor de minderjarige kandidaat-budgethouder van een attest van verhoogde kinderbijslag dat eveneens een minimale puntenscore overschrijdt¹⁹.

Onrechtstreeks geldt ook voor de Waalse budgethouders de verplichting om zich in hun thuissituatie te handhaven, vermits het BAP aan de persoon met een handicap wordt toegekend *“met het oog op zijn handhaving in zijn gebruikelijk levensmilieu, de organisatie van zijn dagelijks leven en het vergemakkelijken van zijn familiale, sociale of beroepsintegratie”*²⁰ en wordt opgeschort *“vanaf de eerste dag van de maand die volgt op de voltijdse opname in een ziekenhuis, een rusthuis of een rust- en verzorgingstehuis, een functionele heraanpassingscentrum, een residentiële dienst erkend door het Agentschap, een dienst die de toestemming van het Agentschap heeft om te werken. Hetzelfde geldt voor soortgelijke diensten gevestigd op het grondgebied van een andere Gemeenschap of van een ander Gewest of in het buitenland”*²¹.

Het AWIPH heeft me verduidelijkt²² dat in de praktijk het BAP alleen ten volle kan gecumuleerd worden met kortverblijf, dagopvang en thuisbegeleiding. Budgethouders die gebruik maken van de diensten voor bijstand bij de activiteiten van het dagelijks leven, kunnen hun BAP uitsluitend aanwenden voor verplaatsingen buitenshuis.

Net als voor de door het AWIPH collectief georganiseerde ondersteuning bestaat er evenmin voor het BAP een subjectief afdwingbaar recht. De werkelijke toekenningen van BAP's worden dan ook in grote mate bepaald door de daartoe beschikbare begrotingskredieten en door de prioriteitenrangorde²³ die in het art. 10 van het BAP-Besluit als volgt werd vastgesteld: 1°) de gerechtigden op een BAP in het kader van het Waalse BAP-pilootproject²⁴, 2°) de personen met één van de met name genoemde snel degeneratieve aandoeningen, 3°) de personen met een belangrijke beperking die niet beschikken over stabiele hulp van familie, omgeving, of dienstverleners.

Net als in Vlaanderen, gaan de toekenningen van persoonlijke assistentiebudgetten in Wallonië aldus prioritair naar personen met grote ondersteuningsnoden, en dit ongeacht of er een fysieke, sensorische of verstandelijke beperking aan ten grondslag ligt. Evenwel is de

¹⁹ Art. 8 BAP-Besluit.

²⁰ Art. 3 BAP-Besluit.

²¹ Art. 25, eerste lid, BAP-Besluit.

²² Mailbericht van 4 mei 2010 van I. Englebert, medewerkster bij de directie voor de coördinatie van de regionale kantoren op de centrale administratie van het AWIPH, hierna afgekort als “mailbericht I. Englebert”.

²³ In de komende jaren zal deze prioriteitenrangorde, overeenkomstig art. 9 BAP-Besluit, worden vastgesteld door de Waalse Minister, bevoegd voor het gehandicaptenbeleid.

²⁴ Het betreft een vijftiengigtal deelnemers aan een tweede pilootproject, zie AWIPH, Rapport d'activités 2008, 23.

optie om een volwaardig alternatief te creëren voor de collectief georganiseerde ondersteuning minder expliciet.

1.3. Brussel

Voor de deelname aan het Brusselse BAP-experiment werden acht personen geselecteerd: zeven volwassenen en één minderjarige, vier personen met een fysieke beperking, één blinde, en drie personen met meervoudige beperkingen. De jongste deelnemer was 11 jaar en de oudste deelnemer was 54 jaar bij de aanvang van het experiment.

Uit de gedetailleerde beschrijving van de leefsituatie van de deelnemers blijkt dat ze allen een belangrijke ondersteuningsnood hebben, en (veelal in gezinsverband) thuis leven, met als enige uitzondering een 44-jarige vrouw met een fysieke handicap die in een dienst voor zelfstandig wonen verblijft²⁵.

²⁵ Rapport BAP Bruxelles, 26-34.

2. HOE WORDT HET BEDRAG VAN HET PERSOONLIJKE ASSISTENTIEBUDGET BEPAALD?

2.1. Vlaanderen

Bij de aanvraag van een PAB moet de persoon met een handicap zich laten bijstaan door een door hem gekozen multidisciplinair team dat evenwel daartoe speciaal door het Vlaams Agentschap moet zijn gemachtigd²⁶. Dit multidisciplinair team moet samen met de persoon met een handicap het zgn. "PAB-inschalingsverslag" invullen²⁷: Daarbij wordt, vertrekkende van een gemotiveerde inschaling van de beperkingen en behoeften op het vlak van algemene en instrumentele assistentie bij de handelingen van het dagelijks leven aan de hand van een door het Vlaams Agentschap vastgesteld instrument²⁸ en een inventarisatie van de assistentiebehoeften²⁹, een voorstel van urenpakket assistentie geformuleerd dat in overleg met de aanvrager wordt ingevuld³⁰.

²⁶ Art. 6, eerste lid, PAB-Besluit, evenals artikelen 22-28 Besl. VI. Reg. 24 juli 1991 betreffende de inschrijving bij het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap.

²⁷ Art. 6, tweede lid, PAB-Besluit.

²⁸ Barthel-zelfzorg- en -mobiliteitsschaal voor de inschaling van de benodigde ADL-assistentie (zelfzorg) en ELIDA-schaal voor de schatting van de benodigde IADL-assistentie (voornamelijk huishoudelijke taken) - voor kinderen is in aangepaste meetinstrumenten voorzien - een SGZ-schaal voor het meten van ernstige gedragsstoornissen, en een evaluatie van de nood aan toezicht. Op basis van deze inschaling wordt een functioneringsscore toegekend die nog kan aangepast worden in functie van een individuele bevraging van het functioneren en de eventuele participatieproblemen van de persoon met een handicap op navolgende domeinen die werden overgenomen uit de ICF-classificatie: leren en toepassen van kennis (waaronder lezen en schrijven), algemene taken en eisen (waaronder plannen van activiteiten), communicatie (waaronder spreken en telefoneren), mobiliteit (waaronder gebruik van openbaar vervoer en van een auto als chauffeur of passagier), zelfverzorging, huishouding, tussenmenselijke interacties en relaties (waaronder deelname aan professionele, vriendschappelijke en seksuele relaties), belangrijke levensgebieden (waaronder werken, onderwijs volgen en consumeren), maatschappelijk, sociaal en burgerlijk leven (waaronder deelname aan vrijetijdsactiviteiten, religieuze ceremonies, verenigingsleven). Zie Handleiding bij het Griffioen-inschalingsverslag versie 1.1.7a op de website www.vaph.be.

²⁹ Op basis van de functioneringsscore die werd bekomen aan de hand van de inschaling met de in vorige voetnoot toegelichte instrumenten wordt de ondersteuningsvraag van de persoon met een handicap nader bepaald, onder meer in functie van gewenste combinatie met andere VAPH-voorzieningen (dagcentrum of een semi-internaat voor niet-schoolgaanden) en van de aanvullende ondersteuning die door familieleden, reguliere welzijnsvoorzieningen en vrijwilligers zal worden verleend. Zie Handleiding bij het Griffioen-inschalingsverslag versie 1.1.7a op de website www.vaph.be.

³⁰ Art. 6, tweede lid, PAB-Besluit, en Self-rapporting schema 'inschatting urenpakket' dat gebaseerd is op de door Independent Living Vlaanderen ontwikkelde *Handleiding bij het inschatten van uw behoefte aan persoonlijke assistentie*, tweede herwerkte versie, Brugge, 1995, 56 pagina's. Thans beschikbaar op de website van de budgethoudersvereniging BOL-BUDIV, www.bol-budiv.be.

Nochtans wordt uiteindelijk geen urenpakket³¹, maar wel een budgetcategorie toegewezen door een onafhankelijke en multidisciplinaire deskundigencommissie, bestaande uit één of meerdere kamers van vijf personen (waarvan minstens één ambtenaar van het VAPH en één ervaringsdeskundige) die benoemd worden door de Vlaamse minister, bevoegd voor de bijstand aan personen³².

Deze deskundigencommissie stelt het maximumbedrag vast dat voor de persoonlijke assistentie van de betrokken persoon per kalenderjaar vergoedbaar is, en dat met tussenschijven van 2.478,94 euro varieert tussen minimaal 7.436,81 euro en maximaal 34.705,09 euro³³. Geïndexeerd op datum van 1 januari 2010 bedraagt het minimaal PAB aldus 8.845,34 euro en het maximaal PAB 41.278,24³⁴.

Voor personen met een handicap, ouder dan zes jaar, die lijden aan bepaalde snel degeneratieve aandoeningen geldt een sterk vereenvoudigde inschalingprocedure, op basis van een medisch attest³⁵, die leidt tot de toekenning van het maximum PAB-budget³⁶.

De beslissing tot toekenning van een PAB kan aangevochten worden bij de arbeidsgerechten.

De deskundigencommissie kan op verzoek van het VAPH de inschaling na verloop van een kalenderjaar opnieuw evalueren en eventueel herzien. Als in de loop van het jaar bij de persoon met een handicap een manifeste toename van de zorgbehoefte wordt vastgesteld, kan de deskundigencommissie de inschaling al in de loop van dat jaar evalueren en eventueel herzien op verzoek van de persoon met een handicap³⁷.

³¹ De oorspronkelijke versie van het PAB-Besluit (art. 8 § 1 PAB-Besluit, voor het werd gewijzigd door art. 6 Besluit van de Vlaamse regering van 18 juli 2003 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 15 december 2000 houdende vaststelling van de voorwaarden van toekenning van een persoonlijke assistentiebudget aan personen met een handicap, met inwerkingtreding op 1 januari 2003) schreef een evaluatie van de assistentiebehoeften in uren benodigde hulp voor. Het maximumbedrag van het PAB dat aan de betrokken persoon met een handicap kon worden toegekend werd alsdan bepaald door het wekelijks urenpakket assistentie te vermenigvuldigen met een coëfficiënt die lager was voor loutere ADL-assistentie dan voor “begeleiding”.

³² Artikelen 7 en 20 PAB-Besluit. Het Ministerieel Besluit van 2008 tot benoeming van de voorzitter, de leden en de plaatsvervangende leden van de deskundigencommissie kon niet terug gevonden worden op de website van het Belgisch Staatsblad.

³³ Artikelen 8 § 1 en 9 PAB-Besluit.

³⁴ VAPH-Mededeling nr. 32 aan de budgethouders van 15 januari 2010.

³⁵ Het model van zodanig attest, respectievelijk voor -21 en +21-jarigen, is beschikbaar op de VAPH-website, www.vaph.be

³⁶ Art. 8bis PAB-Besluit.

³⁷ Art. 8, §§ 2 en 3, PAB-Besluit.

Het toegewezen jaarbudget budget wordt, in vier kwartaalschijven, in cash gestort op de aparte PAB-rekening van de budgethouder³⁸.

Overeenkomstig de ECEPA-beginselen worden de Vlaamse budgethouders niet verplicht tot betaling van een eigen bijdrage in de kosten die ze maken vanuit hun PAB, en dit ongeacht hun persoonlijke inkomsten of bezittingen en deze van hun huisgenoten of familieleden³⁹.

2.2. Wallonië

De gemotiveerde aanvraag van een BAP wordt, op een daartoe door het Agentschap vastgesteld formulier⁴⁰, aangetekend door de persoon met een handicap, of diens wettelijke vertegenwoordiger, gericht aan het regionaal bureau van het AWIPH, waaronder hij ressorteert⁴¹.

Daarbij moeten worden toegevoegd:

- a) de nodige attesten ter staving van een aanzienlijk beperkte autonomie, en desgevallend van een snel degeneratieve aandoening⁴²;
- b) een afschrift van het laatste aanslagbiljet van de personenbelasting en, indien geen aanslagbiljet ontvangen werd, een attest dat het gebrek aan aanslagbiljet bevestigt⁴³;
- c) een beknopte beschrijving van de assistentienoden⁴⁴, hoe die op het ogenblik van de aanvraag reeds worden ingevuld, en van een toekomstplan met een raming van het aantal (bijkomende) uren dat nodig is voor elk type van prestatie inzake persoonlijke bijstandsverlening, alsook de organisatiewijze die voor de coördinatie van de bijstandsverlening overwogen wordt⁴⁵.

³⁸ Art. 8 § 6, vijfde lid, PAB-Besluit.

³⁹ A. Ratzka (ed.), 2004, "Model National Personal Assistance Policy." A project of the European Center for Excellence in Personal Assistance (ECEPA), www.independentliving.org/docs6/ratzka200410a.html

⁴⁰ Dit formulier kan gedownload worden van de website www.awiph.be

⁴¹ Art. 11 BAP-Besluit.

⁴² Cf. supra onder punt 1.2.

⁴³ Art. 23 § 1 BAP-Besluit.

⁴⁴ In uitvoering van art. 7, laatste lid, BAP-Besluit heeft, aldus het mailbericht I. Englebert, het AWIPH het "SMAF-evaluatierooster" (système de mesure de l'autonomie fonctionnelle) van de Universiteit van Sherbrooke (Quebec, Canada) in gebruik genomen voor de evaluatie van de assistentienoden. Blijkens de commentaar op de website van de US National Library of medicine betreft het een meetinstrument dat vooral in de verplegingszorg (zowel intra- als extramuraal) wordt gebruikt en waarbij voor 29 functies (adl-activiteiten, verplaatsingen, verstandelijke functies, enz.) een score van 0 (kan uitgevoerd worden zonder assistentie) tot 3 (volledig afhankelijk van assistentie) wordt toegekend.

⁴⁵ Art. 11 BAP-Besluit.

Voor elke rechthebbende op het budget inzake persoonlijke bijstandsverlening wordt door het Agentschap een geïndividualiseerd ontwerp van tegemoetkoming opgemaakt, waarin gepreciseerd worden: 1° het aantal uren dat nodig is voor elke prestatie inzake persoonlijke bijstandsverlening⁴⁶; 2° de plaats van de prestaties; 3° de frequentie ervan; 4° de nauwkeurige identificatie van elke dienstverstrekker; 5° de kost van elke prestatie⁴⁷.

De beslissing van het Agentschap vermeldt de duur van de tussenkomst⁴⁸ en, op basis van het geïndividualiseerd ontwerp van tegemoetkoming, het jaarlijkse maximumbedrag van het budget inzake persoonlijke bijstandsverlening.

Daarenboven wordt het BAP geplafonneerd op de navolgende niet cumuleerbare jaarlijkse maximumbedragen: 1° voor dag- en nachthulp : 35.000 euro; 2° voor dag- en weekendhulp: 20.000 euro; 3° voor daghulp: 15.000 euro; 4° voor een hulpverlening bij verplaatsingen: 5.000 euro.⁴⁹

Het maximum BAP voor 2010 bedraagt aldus 35.000 euro. Wellicht hebben uitsluitend enkele van de voormalige deelnemers aan het experiment dit maximumbudget. Naar verluidt werden de budgetten die sinds het BAP-Besluit werden toegekend immers afgetopt om met de 75 deelnemers binnen het voorziene budget van 800.000 euro te blijven.

Te noteren is dat de Waalse budgethouder een eigen bijdrage moet betalen in de kosten die hij met zijn BAP maakt, en die, in functie van zijn inkomen en dat van de personen met wie hij samen woont, kan oplopen tot 5% van zijn BAP⁵⁰.

De beslissing tot toekenning van een BAP kan aangevochten worden bij de arbeidsgerechten.

Het geïndividualiseerd ontwerp van tegemoetkoming, waaraan ik verder in mijn bijdrage een beter in het Nederlands begrijpelijke benaming "individueel ondersteuningsplan" zal geven, wordt op verzoek van de rechthebbende of van diens wettelijke vertegenwoordigers geactualiseerd in overleg met het Agentschap en, desgevallend, met de coördinator van het ontwerp⁵¹.

⁴⁶ Zie art. 5 BAP-Besluit. Deze prestaties betreffen hetzij 1° hulpverlening i.v.m. de activiteiten van het dagelijks leven; 2° hulpverlening i.v.m. de activiteiten van het huishoudelijk leven; 3° hulpverlening i.v.m. de sociale en vrijetijdsactiviteiten; 4° hulpverlening i.v.m. de beroepsactiviteiten, behalve productieactiviteiten; 5° hulpverlening i.v.m. de verplaatsingen in het raam van de activiteiten van het dagelijks leven; 6° de coördinatie van het geïndividualiseerd ontwerp van tegemoetkoming.

⁴⁷ Art. 13 en 14, eerste lid, BAP-Besluit.

⁴⁸ In principe loopt een BAP voor de duurtijd van één jaar. In tegenstelling tot het Vlaamse PAB wordt niet per kalenderjaar gewerkt.

⁴⁹ Art. 12 BAP-Besluit.

⁵⁰ Art. 20 tot 24 BAP-Besluit.

⁵¹ Art. 14, tweede lid, BAP-Besluit.

Principieel is het BAP niet geconstrueerd als een cashbudget, maar wel als een trekkingsrecht dat op jaarlijkse basis berekend wordt en aan een gehandicapte persoon toegekend wordt ter dekking van de financiële ten laste neming van het geheel of van een gedeelte van zijn kosten inzake persoonlijke bijstandsverlening en de coördinatie hiervan⁵².

Het Agentschap betaalt dan ook, uiteraard binnen de limieten van het jaarbudget van het individuele BAP, in de regel rechtstreeks aan de dienstverstrekkers op basis van de bewijsstukken van de uitvoering van de prestaties die maandelijks of om de drie maanden overgelegd worden door de dienstverstrekker(s)⁵³.

De budgethouder heeft aldus geen cash geld beschikbaar. Nochtans moet hij voor de aankoop van PWA- of dienstencheques of voor de betaling van de persoonlijke bijdrage van thuiszorgdiensten wel zelf betalen. Voor deze betalingen kan hij dan wel een kwartaalvoorschot ten belope van 75 % van het voor deze prestaties in het individueel ondersteuningsplan voorziene BAP bij het AWIPH aanvragen⁵⁴. Daaropvolgende voorschotten worden slechts uitbetaald, na de voorlegging van de bewijzen van betalingen voor deze dienstverstrekkers.

Zodanig “voorschot” kan ook toegekend worden aan de rechthebbenden aan wie het Agentschap het recht heeft verleend om hun persoonlijke assistenten rechtstreeks zonder bemiddeling van het Agentschap in dienst te nemen, na te zijn nagegaan of ze in staat zijn hun budget zelf te beheren.⁵⁵ Deze bepaling in het BAP-Besluit mag niet worden geïnterpreteerd als zou de budgethouder de mogelijkheid hebben om zelf als werkgever van zijn persoonlijke assistenten op te treden⁵⁶. Ze betekent alleen dat deze categorie van budgethouders, die in staat wordt bevonden het BAP zelf te beheren, ook voor de betaling van andere prestatieverstrekkers dan PWA-agentschappen, dienstenondernemingen en thuiszorgdiensten, zelf betalingen mag verrichten en op het systeem van “voorschotten” beroep kan doen. Deze toelating tot voorschotbetalingen is vooralsnog beperkt tot sommige van de voormalige deelnemers aan het BAP-experiment⁵⁷.

In de gevallen waarbij het AWIPH voorschotten betaalt, moet dit Agentschap uiteraard na afloop van een jaar hetzij het nog verschuldigde saldo aan de budgethouder uitbetalen of overgaan tot de regularisatie van het niet uitgegeven voorschot. Bij gebruik van de

⁵² Art. 4, eerste lid, BAP-Besluit.

⁵³ Art. 16 BAP-Besluit.

⁵⁴ Art. 17, eerste lid, BAP-Besluit, en toespraak van J.L. Strale, directeur AWIPH, op de vierde ontmoetingsdag van de NVSG VZW te Charleroi op 21 november 2009.

⁵⁵ Art. 17, tweede lid, BAP-Besluit.

⁵⁶ Zie hierna onder punt 3.2.

⁵⁷ Mailbericht I. Englebert.

derdebetalersregeling is dat niet nodig, vermits ingediende staten slechts vereffend worden tot het BAP-jaarbudget is opgebruikt.

2.3. Brussel

Elk van de 8 personen met een handicap (of hun wettelijke vertegenwoordigers) die geselecteerd werden voor deelname aan het Brussels BAP-experiment diende een evaluatierooster⁵⁸ in te vullen en een individueel ondersteuningsproject toe te lichten in een gesprek met een vertegenwoordiger van de Nationale Vereniging voor de Huisvesting van personen met een Handicap, die als promotor en coördinator van het experiment optreedt.

De administratie van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie kent vervolgens een voor elke deelnemer individueel bepaald budget toe, dat berekend wordt op het aantal uren en de kostprijs per uur van de assistentie, zoals die in een individueel ondersteuningsplan zijn vastgesteld. De toegekende BAP's lopen uiteen van 2.467 tot 30.675 euro per jaar⁵⁹.

Ook het Brussels BAP is geen cashbudget, hetgeen de deelnemers verplicht om zelf voor te schieten, bv. voor de aankoop van dienstencheques. Bij de eerste evaluatie van het experiment werd dan ook reeds een voorschottenstelsel bepleit, naar het model van de voorschotbetalingen aan de erkende collectieve voorzieningen⁶⁰.

⁵⁸ In deze "Grille d'evaluation des besoins d'aide en assistant personnel", die als bijlage 2 is toegevoegd aan het Rapport BAP Bruxelles, 64-68, wordt een exact aantal uren (per week, maand en jaar) benodigde assistentie berekend voor tien categorieën van functies, gebaseerd op de ICF-classificatie (cf. supra in voetnoot 28) en met aanduiding van de assistentie waarop de kandidaat-budgethouder reeds beroep doet.

⁵⁹ Zie de gedetailleerde casusbeschrijvingen in Rapport BAP Bruxelles, 26-34.

⁶⁰ Rapport BAP Bruxelles, 50.

3. WAARVOOR KAN HET PERSOONLIJKE ASSISTENTIEBUDGET WORDEN INGEZET?

3.1. Vlaanderen

Het PAB is geen bijkomend inkomen van de persoon met een handicap, noch een vrij te besteden som geld, maar enkel een terugbetaling van werkelijk gemaakte kosten van persoonlijke assistentie en van de organisatie daarvan⁶¹. Minstens 95 % van het budget moet voor personeelskosten worden aangewend en maximaal 5 % kan besteed worden aan overhead-kosten.⁶² Alle PAB-uitgaven moeten door de budgethouder gestaafd worden aan de hand van de overeenkomsten die hij afsluit met de assistentieverleners en correct bewezen worden aan de hand van officiële stukken (loonoverzichten van het sociaal secretariaat, facturen van gemaakte kosten, enz.).⁶³ Jaarlijks worden deze uitgaven door het Vlaams Agentschap geverifieerd en worden de niet gedane of niet correct bewezen of door het Agentschap niet aanvaarde kosten terug ingevorderd vanwege de budgethouder⁶⁴.

De keerzijde van deze strenge verantwoordingsplicht is de grote bestedingsvrijheid van de Vlaamse budgethouder, zowel in de keuze van de assistentieverleners als van de assistentietaken. Dit principieel uitgangspunt lag overigens aan de basis van het PAB-Decreet, zoals blijkt uit de voorbereidende werken: *“Die keuze voor een persoonlijk assistentiebudget is te verantwoorden door de grote emancipatorische meerwaarde die het resultaat is van de zelfwerkzaamheid en onafhankelijkheid van de personen met een handicap bij het organiseren van de persoonlijke assistentie. Daarom wordt in artikel 58ter, tweede lid bepaald dat de persoon met een handicap of zijn wettelijke vertegenwoordiger in staat moet zijn zelf de verantwoordelijkheid op zich te nemen voor de organisatie van de persoonlijke assistentie. Daarmee wordt bedoeld dat de persoon met een handicap of zijn wettelijke vertegenwoordiger volledig zelfstandig beslist over en de verantwoordelijkheid draagt voor onder meer de keuze van een persoonlijke assistent, de bepaling van de frequentie, de omvang en aard van de assistentietaken, het opstellen en ondertekenen van de overeenkomst met de persoonlijke assistent, het geven van opdrachten aan de persoonlijke assistent, het beoordelen van de uitgevoerde assistentieactiviteiten”*⁶⁵

Niettemin werden vanaf het ontstaan van het PAB voortdurend pogingen ondernomen om het beslissingsrecht van de budgethouder over de keuze van zijn assistent in te perken. Het heeft aanzienlijk lobbywerk vereist om, in overeenstemming met het PAB-Decreet⁶⁶ te

⁶¹ Art. 58ter, eerste en derde lid, VLAFO-Decreet, zoals ingevoegd door art. 2 PAB-Decreet, thans art. 18 VAPH-Decreet.

⁶² Art. 10 § 1 PAB-Besluit.

⁶³ Richtlijnen aan de budgethouders, 26-36, www.vaph.be

⁶⁴ Blijkens het *Financieel Verslag van het VAPH voor het boekjaar 2008*, 9 werd slechts 94,88% van het voor PAB voorziene budget gerealiseerd.

⁶⁵ Memorie van toelichting, *Parl. St. VI. Parl.*, 1999-2000, 283/1, 6.

⁶⁶ Thans art. 16, 4° VAPH-Decreet.

vrijwaren dat ook in het PAB-Besluit als enige beperking op de aanwervingvrijheid van de budgethouder wordt opgelegd dat de assistent meerderjarig moet zijn⁶⁷.

Inzonderheid is van belang dat de uitsluiting van familieleden⁶⁸ en de delegatie aan het Vlaams Agentschap om te bepalen welke categorieën van personen assistentie kunnen verlenen uit de definitieve tekst van het PAB-Besluit werden geschrapt⁶⁹, en dat naast de indienstneming van de assistent onder arbeidsovereenkomst ook de mogelijkheid werd gecreëerd voor overeenkomsten inzake de persoonlijke assistentie die afgesloten worden met een familielid dat tot de tweede graad verwant is of met een persoon die deel uitmaakt van het gezin van de budgethouder, en voor aannemingsovereenkomsten met een voorziening of instelling, een uitzendkantoor of een zelfstandig dienstverlener⁷⁰.

Eveneens van groot belang is dat het Vlaams Decreet van 18 juli 2008 betreffende de zorg- en bijstandsverlening⁷¹ en het uitvoeringsbesluit ervan⁷² geen toepassing vindt op het PAB, zodat zgn. "niet gekwalificeerde" of "niet geregistreerde" assistentieverleners gevrijwaard blijven van strafrechtelijke vervolging⁷³.

De Vlaamse budgethouder behoudt aldus, tot op vandaag, het recht om de assistent te kiezen die, binnen de financiële marges van zijn PAB en de erkende tewerkstellingsvormen van het Belgisch sociaal recht, het best beantwoordt aan zijn individuele ondersteuningsnoden.

Eenzelfde inspanning bleek nodig om te vrijwaren dat het PAB-Besluit recht verleent aan de ruime omschrijving in het PAB-Decreet van de voor vergoeding vatbare assistentietaken als *"de handelingen van een persoonlijk assistent, gericht op het bijstaan en begeleiden van een*

⁶⁷ Art. 1 § 1, 5° PAB-Besluit verwijst opnieuw naar art. 16, 4° VAPH-Decreet.

⁶⁸ Omtrent de verschillende pogingen die reeds werden ondernomen om familieleden als potentiële assistenten uit te sluiten leze men J. Huys, "Voorstellen voor een verdere optimalisering van het persoonlijke assistentiebudget", internetpublicatie verschenen op de website van de budgethoudersvereniging BOL VZW, www.bol-online.be vanaf 5 april 2005, 83 pag.

⁶⁹ Over de ontstaansgeschiedenis van het PAB-Besluit leze men J. Huys, "De budgetten zijn in de maak" in Independent Living Vlaanderen (ed.), *We zijn nog niet thuis. Twaalf jaar strijd voor een persoonlijk assistentiebudget in Vlaanderen*, Brugge, 2000, 313-352.

⁷⁰ Art. 12 PAB-Besluit.

⁷¹ B.S. 29 augustus 2008.

⁷² Besluit van de Vlaamse Regering van 27 maart 2009 tot uitvoering van het decreet van 18 juli 2008 betreffende de zorg- en bijstandsverlening in de thuiszorg, B.S. 12 mei 2009.

⁷³ Zie hieromtrent J. Huys, Toespraak tijdens de hoorzitting in de Welzijnscommissie van het Vlaams Parlement omtrent het ontwerp van decreet betreffende de zorg- en bijstandsverlening, *Parl. St. Vl. Parl.*, 2007-2008, Nr. 1708/6, 8-9; en J. Huys, "Eerste uitvoeringsbesluit van het Decreet betreffende de zorg- en bijstandsverlening", gepubliceerd op 22 juni 2009 op de website van het Expertisecentrum Onafhankelijk Leven, www.onafhankelijkleven.be, 3 pagina's.

persoon met een handicap bij het uitvoeren van de activiteiten met het oog op de organisatie van het dagelijks leven en de bevordering van de sociale integratie."⁷⁴ De opsomming van de voor vergoeding in aanmerking komende categorieën van handelingen van de persoonlijke assistent in het PAB-Besluit⁷⁵ erkent dan ook bvb. de mogelijkheid van assistentie in de school- of werksituatie, zij het dat geen dubbel gebruik kan gemaakt worden met bepaalde reeds bestaande tussenkomsten⁷⁶.

Het PAB kan aldus worden aangewend voor assistentie bij omzeggens alle activiteiten die de persoon met een handicap omwille van zijn beperkingen niet zelf of slechts mits onevenredige inspanningen kan verrichten.

De budgethouder ontvangt van het Vlaams Agentschap een driemaandelijks voorschot en heeft de vrijheid om de besteding van het budget over de duur van een kalenderjaar te spreiden in functie van zijn behoeften aan assistentie, waaropvolgend het Vlaams Agentschap de uitbetaalde voorschotten terugvordert voor alle niet gedane of niet correct bewezen kosten⁷⁷.

Ook deze soepelheid is een belangrijk aspect van de bestedingsvrijheid van de budgethouder, die aldus, weliswaar binnen de marges van één PAB-kalenderjaar⁷⁸, een zekere reserve kan aanleggen om onverwachte pieken in ondersteuningsbehoeften op te vangen.

Belangrijk ten slotte is dat het vrije keuzerecht van assistentieverlener en assistentietaken niet wordt vertekend door een financiële bevoor- of benadeling van welbepaalde vormen van assistentieverlening. Wanneer de budgethouder een overeenkomst sluit met een voorziening of instelling moet deze een verklaring op erewoord aan het agentschap voorleggen, waarin staat dat de activiteiten, die in het kader van deze overeenkomst worden verricht, niet reeds door de federale, communautaire, regionale of lokale overheden worden gesubsidieerd.⁷⁹

⁷⁴ Art. 58bis, 2° VLAFO-Decreet, zoals ingevoegd door art. 2 PAB-Decreet. Thans art. 16, 3° VAPH-Decreet.

⁷⁵ Art. 10 § 2 PAB-Besluit.

⁷⁶ Art. 10 § 3 PAB-Besluit.

⁷⁷ Art. 11 PAB-Besluit.

⁷⁸ In het kader van de campagne "een gelukkig PAB", zie de website www.eengelukkigpab.be, lanceerde de budgethoudersvereniging BOL-BUDIV een vijftigtal voorstellen voor een verdere optimalisering van het Vlaamse PAB-stelsel, waaronder een voorstel om de bestedingsvrijheid verder te versoepelen door de budgethouder toe te laten om niet gebruikte gelden tot een maximum van 20% van het toegekende jaarbudget over te dragen naar een volgend kalenderjaar.

⁷⁹ Art. 12 PAB-Besluit.

3.2. Wallonië

Het BAP is geen bijkomend inkomen van de persoon met een handicap, noch een vrij te besteden som geld, maar enkel een trekkingsrecht dat op jaarlijkse basis berekend wordt en aan een gehandicapte persoon toegekend wordt ter dekking van de financiële ten laste neming van het geheel of van een gedeelte van zijn kosten inzake persoonlijke bijstandsverlening en de coördinatie hiervan⁸⁰. Minstens 95 % van het budget moet voor personeelskosten worden aangewend en maximaal 5 % kan besteed worden aan overheadkosten⁸¹.

Alle BAP-uitgaven moeten gestaafd worden door officiële stukken, uitgaande van de assistentieverleners die zijn bepaald in het individuele ondersteuningsplan. Maar de Waalse budgethouder heeft in ruil voor deze verantwoordingsplicht, in tegenstelling tot zijn Vlaamse collega, nauwelijks enige bestedingsvrijheid in de aanwending van zijn assistentiebudget.

Vooreerst beperkt art. 6 van het BAP-Besluit de keuze van assistentieverleners tot de diensten erkend door een overheid; de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen, de ondernemingen die specifiek erkend zijn in het kader van de dienstencheques, de interimkantoren, de zelfstandigen in hoofdberoep en de vrijwilligers. De budgethouder kan aldus nooit als werkgever optreden, en ook de betaling van mantelzorgers vanuit het BAP wordt hierdoor bemoeilijkt. Het PWA-stelsel wordt geleidelijk uitgedoofd, de interim-arbeid is alleen toegelaten voor vervanging van vaste werknemers of bij een uitzonderlijke vermeerdering van werk, dienstencheques kunnen uitsluitend aangewend worden voor een beperkt aantal prestaties, voornamelijk van huishoudelijke aard, en het is weinig waarschijnlijk dat assistenten een zelfstandige activiteit in hoofdberoep kunnen ontwikkelen, gelet op het beperkt aantal budgethouders en de lage budgetten die hen worden toegekend. In deze omstandigheden is het voor de Waalse budgethouder een haast onmogelijke opdracht om de assistenten te vinden die beantwoorden aan zijn individuele ondersteuningsnoden.

Hoewel de voor vergoeding in aanmerking komende prestaties van persoonlijke bijstandsverlening in art. 5, eerste lid, van het BAP-Besluit vrij ruim zijn omschreven⁸², zit de Waalse budgethouder de facto gevangen binnen de contouren van zijn individueel ondersteuningsplan. Daarin staan met precisie beschreven hoeveel uren per week, bij welke, met name genoemde, dienstverleners, en tegen welke kostprijs, welke pakketjes van dienstverlening met het BAP kunnen worden ingekocht. De ervaring leert dat zulks in de praktijk onuitvoerbaar blijkt: diensten kunnen niet steeds tijdig in de vervanging van afwezige personeelsleden voorzien, en de levensomstandigheden van de budgethouder met wisselende assistentienoden laten zich niet in een dergelijk strak keurslijf vatten. De

⁸⁰ Art. 4 BAP-Besluit.

⁸¹ Art. 19 BAP-Besluit.

⁸² Hulpverlening i.v.m. de activiteiten van het dagelijks leven, van het huishoudelijk leven, i.v.m. de sociale en vrijetijdsactiviteiten, i.v.m. de beroepsactiviteiten, behalve productieactiviteiten, en i.v.m. de verplaatsingen in het raam van de activiteiten van het dagelijks leven.

budgethouder moet dan rekenen op de goede wil van zijn dossierbeheerder op het regionaal kantoor van het AWIPH waaronder hij ressorteert, om uitgaven die niet geheel conform het ondersteuningsplan zijn, vooralsnog aanvaard te zien, zo niet moet hij een procedure voor herziening van dit ondersteuningsplan doorlopen.

Ten slotte worden bepaalde reeds gesubsidieerde dienstverleners bevoordeeld, hetzij door een volledige cumulatie met het BAP toe te laten (bv. kortverblijf en dagcentrum), hetzij door een beperking van de kostprijs die de budgethouder vanuit zijn BAP moet betalen tot het persoonlijk aandeel (bv. diensten voor thuiszorg).

3.3. Brussel

Ook de Brusselse budgethouder moet alle uitgaven vanuit het BAP verantwoorden aan de hand van overeenkomsten met assistentieverleners en van officiële bewijsstukken van geleverde prestaties. De aangewende tewerkstellingsvormen zijn in grote mate gelijklopend met die in Wallonië. Het individueel ondersteuningsplan, op basis waarvan het BAP werd vastgesteld, verhindert de budgethouder evenwel niet om, binnen de marges van zijn jaarbudget, alternatieve oplossingen voor zijn ondersteuningsnoden te realiseren. Zo blijkt uit een eerste evaluatierapport dat 41,80% van de budgetten werd aangewend voor de betaling van prestaties, geleverd via interimkantoren, hoewel deze tewerkstellingsvorm niet voorkwam in de ramingen, op basis waarvan de acht toegewezen BAP's zijn vastgesteld⁸³.

Hij ontvangt geen cashbudget, maar wel bij wijze van voorschot een deel van het BAP, dat dan verder wordt aangevuld, naarmate kostenstaten worden ingediend.

⁸³ Rapport BAP Bruxelles, 45.

4. ONDERSTEUNING VAN BUDGETHOUDERS

4.1. Vlaanderen

De verdediging van de belangen van de budgethouders wordt waargenomen door zgn. "budgethoudersverenigingen" die daartoe door het Vlaams Agentschap worden gemachtigd en waarvan minstens 2/3 van de leden en van de bestuurders zelf budgethouder moeten zijn⁸⁴. Momenteel zijn in Vlaanderen twee budgethoudersverenigingen actief⁸⁵.

De budgethoudersverenigingen zijn een onmisbare schakel in het stelsel van persoonlijke assistentiebudgetten. Ze organiseren trainingen van de gebruikers van persoonlijke assistentie om hen te bekwaamen in de rol van goede opdrachtgever van hun persoonlijke assistenten, treden op als spreekbuis naar de overheid en de samenleving om de rechtmatige belangen van aangesloten gebruikers te verdedigen, en centraliseren informatie en knowhow inzake persoonlijke assistentie.

Iedere budgethouder ontvangt van het agentschap een bedrag van 50 euro bovenop het hem toegekende PAB, waarmee hij de aansluitingsbijdrage bij een budgethoudersvereniging kan betalen.⁸⁶ Verkiest de budgethouder zich niet aan te sluiten, dan kan hij deze som eveneens aanwenden ter betaling van zijn assistentie.

Net als de thuisbegeleidingsdiensten kunnen de budgethoudersverenigingen ook de rol opnemen van zorgconsulent die samen met de budgethouder een assistentieplan opstelt, de uitvoering van dit assistentieplan opvolgt, waar nodig ondersteunt en zo nodig bijstuurt⁸⁷. De prestaties van zorgconsulentschap worden door de budgethouder vanuit zijn PAB betaald, met uitzondering van het eerste verkennende gesprek bij de opstart van het PAB, waarvoor de nieuwe budgethouder een voucher ter waarde van 150 euro ontvangt.

⁸⁴ Art. 16, 6° VAPH-Decreet en art. 1 § 1, 7° PAB-Besluit. Zie voor de erkenningsvoorwaarden de artikelen 17 tot 18bis PAB-besluit.

⁸⁵ Beide zijn fusies van de 4 oorspronkelijke budgethoudersverenigingen, zie de contactadressen op de website www.vaph.be

⁸⁶ Art. 18bis § 1 PAB-Besluit.

⁸⁷ Art. 1 § 1, 6° PAB-Besluit.

4.2. Wallonië

De budgethouder kan hetzij zelf zijn BAP beheren, hetzij hiervoor beroep doen op een coördinator. In het laatste geval wordt de kost van de coördinatie, beperkt tot 5 % van het door het Agentschap bepaalde maximumjaarbedrag van het budget inzake persoonlijke bijstandsverlening, aan dat maximumjaarbedrag toegevoegd⁸⁸.

De coördinator moet worden ingehuurd bij de door het AWIPH erkende diensten, de sociale dienstencentra van de ziekenfondsen, de O.C.M.W.'s, de centrales voor de coördinatie van thuisverzorging, de verenigingen met een expertise inzake de coördinatie van persoonlijke bijstandsverlening of van thuiszorg- en -hulpverlening en de representatieve verenigingen van de gehandicapte personen die door de Minister erkend zijn⁸⁹. Enige vereiste van inbreng van de personen met een handicap wordt daarbij niet gesteld, alleen mag de coördinator niet in dienst zijn van een organisatie die persoonlijke assistentie verschaft.

Thans worden door de Waalse budgethouders initiatieven opgezet om, naar Vlaams model, een vereniging van Waalse budgethouders op te richten. Daarvoor is evenwel op heden nog geen enkele financiering van overheidswege in het vooruitzicht gesteld.

4.3. Brussel

Voor het experiment met de 8 Brusselse budgethouders treedt de Nationale Vereniging voor Huisvesting van Personen met een Handicap op als organisator, coördinator en belangenbehartiger. Hoezeer ook deze verschillende rollen met enthousiasme en inzet worden vervuld, duidelijk is dat wanneer de experimentele fase voorbij is, er nood zal zijn aan een taakverdeling tussen verschillende actoren.

⁸⁸ Art. 18 BAP-Besluit.

⁸⁹ Art. 15 BAP-Besluit.

5. RECAPITULATIE EN CONCLUSIES

5.1. Doelgroep

Zowel Vlaanderen, als Wallonië en Brussel, maken bij de toekenning van het persoonlijke assistentiebudget geen uitsluiting op grond van het type van de beperkingen (fysiek, sensorieel, verstandelijk of een combinatie van deze beperkingen) van de persoon met een handicap. Wel dient het steeds te gaan om beperkingen van een zekere ernst, waardoor de persoon met een handicap substantieel op assistentie is aangewezen voor zijn sociale integratie. Zowel kinderen als personen op volwassen leeftijd, die hun handicap verworven hebben voor ze de leeftijd van 65 jaar hebben bereikt, komen in aanmerking. Voor minderjarigen en personen onder bepaalde beschermingsstatuten treedt de wettelijke vertegenwoordiger op als budgethouder.

In geen enkele van de drie regio's bestaat een juridische aanspraak op een assistentiebudget. Steeds wordt het aantal toegekende assistentiebudgetten bepaald door de daartoe voorziene budgettaire middelen. Dus zijn er dan ook overal wachtlijsten, en regels voor prioriteitsbepaling.

5.2. Toekenning van het budget

Zowel Vlaanderen, als Wallonië en Brussel maken een inschaling van de ondersteuningsnoden van de persoon met een handicap bij zowel de activiteiten van het dagelijks leven, het huishoudelijk leven en bij de participatie aan maatschappelijke activiteiten.

In Vlaanderen resulteert deze evaluatie in een substantieel jaarlijks cashbudget, variërend tussen 8.845,34 euro en het maximaal PAB ten bedrage van 41.278,24 euro, in functie van de budgetcategorie, die door een onafhankelijke deskundigencommissie wordt vastgesteld.

In Franstalig België wordt het BAP door de toewijzende overheid zelf vastgesteld op basis van een individueel ondersteuningsplan. Daarin wordt concreet in kaart gebracht hoe de budgethouder, met de bestaande collectief georganiseerde ondersteuning en een aanvullend BAP, zijn inclusie moet realiseren. De toegekende jaarbudgetten variëren tussen enkele duizenden euro en het maximale BAP ten bedrage van 30.000 (Brussel) en 35.000 euro (Wallonië). Franstalige budgethouders krijgen hun BAP niet in cash, maar onder de vorm van een trekkingsrecht of van voorschotten, die worden aangezuiverd na indiening en goedkeuring van gemaakte kosten. De Waalse budgethouder moet daarenboven een eigen bijdrage in zijn BAP-uitgaven ten laste nemen, waarvan de hoogte bepaald wordt door diens inkomen en dat van de personen, waarmee hij samenwoont.

5.3. Besteding van het budget

Zowel in Vlaanderen, als Wallonië en Brussel, is het persoonlijke assistentiebudget geen vrij besteedbaar aanvullend inkomen van de budgethouder, maar alleen een terugbetaling, tot beloop van de kosten die de budgethouder maakt voor zijn ondersteuning en de organisatie

ervan. Deze kosten moeten aan de hand van overeenkomsten met assistentieverleners en van officiële bewijsstukken van geleverde prestaties en betalingen gestaafd worden.

Franstalige budgethouders worden evenwel sterk in de vrije keuze van assistentieverlener beperkt, en vooral de Waalse budgethouders zitten vast in een strak individueel ondersteuningsplan dat de contouren van hun BAP-bestedingen vastlegt. Anderzijds kunnen ze vlotter hun BAP combineren met collectieve opvang of met hun PAB betalingen aan diensten voor thuiszorg beperken tot het persoonlijk aandeel.

5.4. Ondersteuning van budgethouders

De Franstalige budgethouders hebben vooralsnog geen erkende vereniging van budgethouders die hun individuele en collectieve belangen kan behartigen.

5.5. Conclusies

Het Vlaamse PAB-stelsel kent substantiële cashbudgetten, met een grote bestedingsvrijheid voor de budgethouder. Dat geeft de budgethouder, ook die met ernstige beperkingen, de mogelijkheid om met persoonlijke assistentie ondersteuning op maat te realiseren, en aldus een alternatief te creëren voor de collectief georganiseerde dienstverlening. Het PAB kan aldus een motor zijn van authentieke zorgvernieuwing, waarbij nieuwe assistenten worden gerekruteerd en ondersteuningsvormen meer op maat van de behoeften van de persoon met een handicap worden afgestemd.

Het Franstalige BAP-stelsel houdt de budgethouder grotendeels afhankelijk van de diensten, met lage budgetten en bevoordelingmechanismen van de reeds bestaande collectief georganiseerde ondersteuning. Laat me toe te citeren uit de getuigenis van de Waalse budgethoudster Corinne Lassoie op de vierde bijeenkomst van de VZW NVSG te Charleroi op 21 november 2009: “Wat de diensten betreft, blijft men in een systeem van « thuis verzorgen », van « ten laste neming » en niet in een systeem van gezamenlijke vrijheid in de geest van het BAP. In de allereerste plaats in de keuze van de persoon maar ook in de vrijheid van relatie die ik met die persoon wens te onderhouden want ik ben de begunstigde, ik moet me onderwerpen aan de deontologische regels van de dienst. In het dagelijks leven, en moet het nog vermeld worden, in mijn privé leven en in mijn intimiteit, is dat heel moeilijk te beleven.”

Ik wil hiermee geenszins de waarde minimaliseren van de reeds belangrijke stappen die onze Franstalige lotgenoten op weg naar hun ontvoogding hebben gezet. Maar als alternatief van directe financiering met meer zeggingskracht van de gebruiker van de ondersteuning biedt het Vlaamse PAB toch duidelijk betere kansen.

Evenmin wil ik daarmee het PAB als het volmaakte model voorstellen. Wel integendeel zijn aan het Vlaamse PAB-stelsel nog vele verbeteringen mogelijk. In het kader van de campagne ‘Een Gelukkig PAB’ lanceerde een Vlaamse budgethoudersvereniging 42 uitgewerkte

voorstellen om het PAB-stelsel te verbeteren. Meer combinatiemogelijkheden, administratieve vereenvoudigingen, uitbreiding van de budgetcategorieën, enz..⁹⁰

Vooraf is van belang essentiële bouwstenen van het PAB te blijven bewaken, zoals: geen beperking van de toegang op grond van de aard van de beperking; vrije keuze van assistentieverlener, ook indien die deel uitmaakt van het gezin; belangenverdediging door organisaties, waarin de budgethouders zelf een doorslaggevende stem hebben.

⁹⁰ Voor een beknopte samenvatting, zie de website www.eengelukkigpab.be